

Despre Scrisoarea I

Cand cu gene ostenite sara suflu-n lumanare,
Doar ceasornicul urmeaza lung-a timpului carare,
Caci perdelele-ntr-o parte cand le dai, si in odaie
Luna varsa peste toate voluptuoasa ei vapaie,
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreaga scoate
De dureri, pe care insa le simtim ca-n vis pe toate.

Luna tu, stapan-a marii, pe a lumii bolta luneci si gandirilor dand viata, suferintele intuneci; Mii
pustiuri scanteiaza sub lumina ta fecioara, si cati codri-ascund in umbra stralucire de izvoara!
Peste cate mii de valuri stapanirea ta strabate,

-Poemele vedice?-

Vedele (in limba sanscrita: veda - "cunoastere", "stiinta") sunt documente literare si filozofic-religioase ale Antichitatii indice, redactate intre mileniile II-I i. Hr., care au devenit "Cartile sfinte" ale brahmanilor si ale hindusilor. Ele cuprind patru culegeri succesive de texte:

- a) Rigveda (Veda imnurilor);
- b) Samaveda (Veda cantarilor); e) Jadjurveda (Veda sacrificiilor); d) Atharvaveda (Veda vfajilor).

Rigveda este cea mai veche dintre culegerile de texte sacre si prezinta cea mai mare valoare literara. Aceasta cuprinde imnuri dispuse in cate zece cicluri, numite Mandale.

Vedele cuprind si scrieri ce insereaza regulile morale necesare pentru viata ascetica, numite Upanisade, care au devenit celebre in cultura universala. "Vedanta" (in sanscrita - "Desavarsirea "Vedelor") a reprezentat o scoala a filozofiei indiene, fondata, in secolul al IV-lea i. Hr., de inteptul Badarayana, pe baza "Upanisadelor". Din secolul al XI-lea, "Vedanta" a devenit filozofia dominanta in India.

Mihai Eminescu s-a inspirat din Imnul creatiunii lumii care face parte din culegerea Rigveda, mai ales in descrierea poetica a genezei din Scrisoarea I, unele versuri ale autorului roman fiind aproape similare cu cele din modelul antic indian:

"Atunci nici nefiinta n-a fost, si nici fiinta,/ Caci nu era nici spatiu, nici cer, si nici stihie./ Avea stapan si margini pe-atuncea Universul?/ Avea adanci prapastii? Dar mare? Nu se stie.
N-a fost nici Nemurire, nici Moartea nu-ncepuse./ Nu se nascuse noaptea, caci nu fusese zi./ Nici vant n-a fost sa bata acele inceputuri;/ Insa Ceva in lume - Unicul - se ivi."

-Analiza prozodica-

Poetul a folosit versuri trohaice lungi de 15/16 silabe, cu numai doua accente tari in emistihuri (in loc de patru), asa cum a procedat in Scrisoarea I:

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

"...suferintele intuneci..." "... marilor singuratate..."

Intr-adevar, din pricina volumului lor fonetic dezvoltat, doua cuvinte sunt de ajuns pentru a forma spatiul de opt silabe al fiecarui emistih. In evocarea peisajului marin si a atmosferei nocturne luminate de astrul selenar, optiunea poetului pentru cuvintele lungi ("miscatoarea marilor singuratate"), alaturi de succesiunea - putin obisnuita - de cinci silabe atone, contribuie la reliefarea sentimentului nemarginirii spatio-temporale. Prima parte a Scrisorii 1 este redactata in octometru trohaic reduplicat, cu cezura la mijloc, fiecare emistih fiind o tetrapodie. Eminescu a avut, cu siguranta, drept model, tetrametrul trohaic popular. Schema prozodica a octometrului trohaic este:

"Cand cu ge-ne os-te-ni-te sa-ra su-flu-n lu-ma-na-re"...

Poetul il combina, in versurile urmatoare ale primei satire, cu o structura mai rafinata:

Cand plutesti pe miscatoarea marilor singuratate! Cate tarmuri in florite, ce palate si cetati,
Strabatute de-al tau farmec tie singura-ti arati! si in cate mii de case lin patruns-ai prin feresti, Cate
frunti pline de ganduri, ganditoare le privesti! Vezi pe-un rege ce-mpanzeste globu-n planuri pe un
veac, Cand la ziua cea de mane abia cuget-un sarac... Desi trepte osebite le-au iesit din urna sortii
Deopotriva-i stapaneste raza ta si geniul mortii;

La acelasi sir de patimi deopotriva fiind robi, Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi! Unul cautat
n oglinda de-si bucleaza al sau par, Altul cautat in lume si in vreme adevar, De pe galbenele file el
aduna mii de coji, A lor nume trecatoare le insamna pe raboj; Iara altu-mparte lumea de pe
scandura tarabii, Socotind cat aur marea poarta-n negrele-i corabii. Iar colo batranul dascal cu-a lui
haina roasa-n coate, Intr-un calcul fara capat tot socoate si socoate si de frig la piept si-ncheie
tremurand halatul vechi, Isi infunda gatu-n guler si bumbacul in urechi; Uscativ asa cum este,
garbovit si de nimic Universul fara margini e in degetul lui mic, Caci sub frunte-i viitorul si trecutul
se incheaga, Noaptea-adanc-a vecinicii el in siruri o dezleaga; Precum Atlas in vechime sprijinea
cerul pe umar Asa el sprijina lumea si vecia intr-un numar.

Pe cand luna straluceste peste-a tomurilor bracuri,
Intr-o clipa-l poarta gandul indarat cu mii de veacuri,
La-nceput, pe cand fiinta nu era, nici nefiinta,
Pe cand totul era lipsa de viata si vointa,
Cand nu s-ascundea nimica, desi tot era ascuns...
Cand patruns de sine insusi odihnea cel nepatruns
Fu prapastie? Genune? Fu noian intins de apa?
N-a fost lume priceputa si nici minte s-o priceapa,
Caci era un intuneric ca o mare far-o raza,
Dar nici de vazut nu fuse si nici ochi care s-o vaza.
Umbra celor nefacute nu-ncepuse-a se desface,
si in sine impacata stapanea eterna pace!...
Dar deodat-un punct se misca... cel intai si singur. Iata-l
Cum din chaos face muma, iara el devine Tatal...

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Far-a sti sa spunem care ar fi mai nenorociti...
Unul e in toti, tot astfel precum una e in toate,
De asupra tuturor se ridica cine poate,
Pe cand altii stand in umbra si cu inima smerita
Nestiuti se pierd in taina ca si spuma nezarita -
Ce-o sa-i pese soartei oarbe ce vor ei sau ce gandesc?...
Ca si vant-u-n valuri trece peste traiul omenesc.
Fericeasca-l scriitorii, toata lumea, recunoasca-l...
Ce-o sa aiba din acestea pentru el, batranul dascal?
Nemurire, se va zice. Este drept ca viata-ntreaga,
Ca si iedera de-un arbor, de-o idee i se leaga.
"De-oi muri â€" isi zice-n sine - al meu nume o sa-l poarte
Secolii din gura-n gura si l-or duce mai departe,
De a pururi, pretutindeni, in ungherul unor crieri
si-or gasi, cu al meu nume, adapost a mele scrieri!"
O, sarmane! tii tu minte cate-n lume-ai auzit,
Ce-ti trecu pe dinainte, cate singur ai vorbit?
Prea putin. De ici, de colo de imagine-o fasie,
Vre o umbra de gandire ori un petic de hartie;
"Pes-te ca-te mii de va-luri
sta-pa-ni-rea ta stra-ba-te
Cand plu-testi pe mis-ca-toa-rea ma-ri-lor sin-gu-ra-ta-te."
Asadar, combinatia prozodica este: peon III, doi trohei (formand o dipodie trohaica), mesomacru si
amfibrah in primul vers; anapest, mesomacrul I, dactil si mesomacrul al H-lea in versul urmator
citat.
Se remarca utilizarea mesomacrului (gr. meso - mijlociu, macros â€" lungime), picior metric de
cinci silabe, cu accentul cazand, de obicei, pe silaba a patra. M. Eminescu recurge la mesomacru
si in poezia S-a dus amorul... O varianta a acestuia, mai lunga cu o silaba neaccentuata
(hipermesomacrul), o folosesc, pe langa M. Eminescu (in Luceafarul), Al. Macedonski (in Noaptea
de mai), L. Blaga (in Ulise) si altii.

SCRISOAREA I

Publicata in 1881, in Convorbiri literare, Scrisoarea I este a satira sociala romantica, poem
cosmogonic si meditatie asupra destinului uman in comparatie cu cel al geniului, cu elemente de
elegie. Poemul este alcatuit dintr-o cosmogonie incadrata de doua meditatii.

Prima secventa prezinta cadrul nocturn, apoi spectacolul uman aflat iremediabil sub semnul mortii,
imaginea batranului dascal, urmeaza episodul cosmogonic, apoi meditatia pe tema destinului
omului de geniu si in ultima secventa se face revenirea la tabloul nocturn.

Primul tablou fixeaza cadrul, vizualizeaza spatiul reveriei poetice. Dintr-un colt de univers, scaldat

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

in lumina rece a lunii pornesc gandurile poetului amplificate de frumusetea noptii, dar si de izolarea intre peretii odaii sarace. E o incadrare in eterna rotatie universala "doar ceasornicul urmeaza lung-a timpului carare." Este sugerata efemeritatea omului in raport cu spatiul si timpul infinite. Este o meditatie pe tema fortuna labiris. Omul este tutelat de geniul mortii si cadrul acesta romantic anesteziata simturile. Din noaptea amintirii ies dureri pe care le percepe intre luciditate si visare.

Al doilea tablou realizeaza un salt in alt plan. Pretextul este luna pe care poetul o contempla, o invoca si ochiul sau se substituie metaforic ochiului cosmic al lunii. Este o proiectare din microcosmos in macrocosm. Capacitatea de cuprindere a gandului poetic devine astfel uriasa. Stingerea lumanarii este asumarea unei perspective impersonale. Gandirea eliberata de tirania realului si de suferinta contempla universul din perspectiva cosmica a ochiului lumii. Apare un spectacol grandios si tragic. Sub lumina ei fecioara scanteiaza pustiuri, codri, mari, case si cetati.

Spectacolul umanitatii este detaliat printr-o enumerare a variantelor tipologice prin care se instituie inegalitatea in societate. Luna vede in acelasi timp pe rege si pe sarac, atat de diferiti in destinul lor social, dar egali in fata mortii. "Desi trepte osebite le-au iesit din urma sortii / deopotriiva-i stapaneste raza ta si geniul mortii." De asemenea, sunt trecuti in revista cei slabi si cei puternici, genii si negliobi.

Batranul dascal cerceteaza mereu enigmele universului. Poetul se opreste simbolic asupra omului de stiinta, care este, dupa toate indicatiile date de manuscrise, Kant. Marginalizat de societate, sub o infatisare modesta apare geniul in ipostaza batranului dascal. Motivul se realizeaza prin portretul acestui personaj faustian, insetat de cunoastere. Portretul lui este alcatuit pe motivul aparentelor inselatoare: in haina lui roasa in coate, tremurand de frig intr-un halat vechi "intr-un calcul fara capat tot socoate si socoate." Prin detinerea numarului sacru, el se intoarce ca Hyperion la timpul originar, in adancul repaosului vesnic vis al nefiitei. Societatea vremii nu-i pretuieste meritele.

Este un contrast puternic intre existenta sa materiala, mizera si cea spirituala. "Uscativ asa cum este, garbovit si de nimic / universul fara margini e in degetul lui mic." Comparat cu Atlas, ce sprijinea globul pe umeri, el sprijina lumea si vecia intr-un numar si sub frunte-i viitorul si trecutul se incheaga. Pentru a demonstra uriasa forta de gandire, este proiectata o splendida imagine poetica a cosmosului, a nasterii si stingerii universale. Aceasta devine apoi pretext al unei satire sarcastice impotriva societatii mediocre, incapabila sa vada, sa inteleaga adevarata valoare.

Tabloul III, cel cosmogonic, asimileaza si retopeste intr-o viziune proprie idei si motive din scrieri indiene si mituri crestine.

Tabloul are trei secvente: haosul, geneza si apocalipsa.

Haosul este redat prin imperecherea fantastica a absentelor realizate stilistic prin antiteze: fiinta - nefiinta; nu ascundea nimic, dar tot era ascuns; patruns - nepatruns; n-a fost minte priceputa si nici minte s-o priceapa. Haosul este indefinit, lipsit de viata si vointa, dominat de nemiscare. Intrebarile retorice: fu prapastie? genune? fu noian intins pe ape?, arata zbaterea mintii geniale, limitate de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

existenta efemera.

Geneza este tulburatoare prin imaginile poetice hiperbolice. in Imnul creatiei din Vedele se arata de ce Dumnezeu a creat haosul prin vointa sa, a pus samanta in el si a rasarit Germenul de Aur. Punctul e principiul masculin, Tatal, si haosul este principiul feminin, Muma, cel masculin nascandu-se din cel feminin.

Din miscarea punctului "€" motiv kantian - s-a nascut lumea. Desfacerea bobului de spuma in fasii este o teorie nebuloasa. Pacea eterna este tulburata de miscarea initiala a unui punct creator. „Mult mai slab ca boaba spumii / e stapanul fara margini peste marginile lumii." Astfel apar galaxiile, sistemele stelare, lumea. "Colonii de lumi pierdute vin din sure vai de haos." Se face legatura dintre fiinta si neifiinta. Forta de atractie creatoare este foarte puternic atrasa la viata de un dor nemarginit - arata vointa de a trai din Schopenhauer. Lumea s-a nascut din miscarea unui punct vazut indarat cu mii de veacuri de gandul savantului. Exista un macrocosm si un microcosmos. Oamenii apartin lumii celei mici, iar lumea cea mare e vis al neifiintei. Haosul initial se poate reinstaura: "lumea asta intreaga e o clipa suspendata si indaratu-i, si inainte-i intuneric se arata." Oamenii sunt microscopice popoare; musoti de-o zi ce fac pe pamant musunoaie de furnici pe o lume ce se masura cu cotul. Traim intr-o raza de lumina care "cum s-o stinge totul piere ca o umbra-n intuneric / caci e vis al neifiintei universul cel himeric."

Apocalipsa, stingerea universului este un motiv mitic fundamental. Savantul prevede sfarsitul prin racirea Soarelui si pierderea fortei de atractie redata prin metafora franele luminii: "soarele ce azi e mandru el il vede trist si ros / cum se-nchide ca o rana printre norii intunecosi." Urmeaza un colaps gravitational planetii toti ingheata si s-azvarl rebelii in spat. Stelele cad ca frunzele toamna, iar orizonturile se-ntuneca catapeteasma lumii in adanc s-au innegrit. Cel din urma moare timpul, care-si intinde trupul ca intr-un sicriu in vesnicie. Totul recade in noaptea neifiintei.

Dupa pasajele contemplative, poetul trece la reflectie, meditand pe tema destinului omului de geniu. Simbolul vremelniceii omenesti este aratat cu amar: "peste toate o lopata de tarana se depune." Omul de geniu spera in vesnicie prin opera sa. Ironia amara a intrebarii: "ce-o sa aiba din acestea pentru el batranul dascal?" Reflecta tragismul.

Tabloul al IV-lea este o satira. Meditatiea eminesciana trece de la contemplare uimita a spectacolului cosmic la contemplarea sarcastica a mizeriei umane. Societatea marginita este incapabila sa-si depaseasca propria conditie egoista. Satira ia forme romantice, este vehementa si se realizeaza poetic printr-o retorica a dispretului. Speranta savantului ca posteritatea ii va recunoaste meritele e demontata ca un mecanism al iluzionarii, aratand ca nimicul mic (Calinescu) nu poate pricepe decat mediocritatea. Sarcasmul se-ntoarce impotriva ingamfarii oamenilor de rand. Sperantele geniului sunt desarte, caci omenirea se autoglorifica, pe cand cel care merita laudele este coborat si dat la o parte. Contemporanii ipocriti gasesc prilejul chiar in discursul funebru sa se ridice in slava pe ei. Se vede adanca amaraciune ca ei aduc valoarea la rautatea lor, nefiind capabili sa se-nalte la valoarea geniului: "rele or zice ca sunt toate / cate nu pot intelege si

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

nu lumina / ce in lume o imprastii, ci pacatele si vina / toate micile mizerii unui suflet chinuit /mult mai mult ii vor atrage decat tot ce ai gandit." Ei vor cauta in biografia marelui om pete, slabiciuni ce-l pot apropia de existenta lor comuna. Lumea alcatuieste un tablou grotesc al ipocriziei: "va vorbi un mititel / nu slavindu-te pe tine, ci slavindu-se pe el." Nedreptatea, nerecunostinta vor continua si in posteritate. O nota prizarita (amarat) sub o pagina naroadă va mentiona numele savantului. Epitetele exprima prin sarcasm nefericirea geniului.

Satira eminesciana este patetica ridicata la generalitate, iar versurile au forma gnomică. Refugiul pentru eul liric este in contemplarea naturii infinite, un taram compensatoriu, finalul refacand tabloul cu care poezia se deschide.

Tabloul al V-lea reprezinta o intoarcere la cadrul initial. Ultimele versuri redau simetric peisajul nocturn, de linistita splendoare a clipei oprite, in eternitate, un vis al neantului care este viata lumii. Vehementa lui anterioara se stinge si un suflu elegiac cuprinde totul ca dupa o experienta epuizata si fara speranta. Iesirea din vis se face prin aceeasi fixare a ochiului poetic pe astrul noptii.

Luna tu, stapan-a marii, pe a lumii bolta luneci si gandirilor dand viata, suferintele intuneci; Mii pustiuri scanteiaza sub lumina ta fecioara,
Peste cate mii de valuri stapanirea ta strabate, Cand plulesti pe miscatoarea marilor singuratate, si pe toti ce-n asta lume sunt supusii sortii Deopotriva-i stapaneste raza ta si geniul mortii!

PERPESSICIUS: "Eminescu a durat o luminoasa punte astrala pe care preocuparile de ieri, de azi si de maine vor urca spre eternitate. Interpretarea poeziei sale este mcercarea noastra de a urca pe acea punte astrala construita de el."